

בתי המשפט

א 8090/01 א 10152/04 באיחוד דיון	<u>בבית משפט השלום בירושלים</u> בפני: כב' השופטת עירית כהן
תאריך: 28/06/06	

-

בעניין: _____ צפדי

התובע בת"א 8090/01 ע"י ב"כ עו"ד יוסי וולפסון ואח'
והנתבע בת"א 10152/04 מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר

נ ג ד

1. _____ רן – עניינו הסתיים
2. _____ עזר

הנתבע בת"א 8090/01 הנתבע 2 ע"י ב"כ עו"ד אלי פוקסברומר
והתובע בת"א 10152/04

-

פסק דין

1. שתי תביעות בפני והן נסבות על אירוע שהתרחש ביום 02/04/1997. התביעה הראשונה (ת"א 8090/01) היא תביעתו של _____ צפדי (להלן: "צפדי" או "התובע"). התביעה השנייה (ת"א 10152/04) היא תביעתו של עזר (להלן: "עזר") והיא מופנית כנגד צפדי.

התביעה בת"א 8090/01 הוגשה גם נגד _____ רן, אלא ש _____ רן לא הגיש כתב הגנה וביום 27/07/2003 ניתן נגדו פסק דין בהיעדר הגנה (כאשר אתייחס ל _____ רן ול _____ עזר יחד, יכוננו השניים: הנתבעים).

התביעה בת"א 10152/04 הוגשה במקור גם נגד מדינת ישראל אולם ביום 03/01/2005 נמחקה התביעה נגד המדינה.

2. צפדי הינו יליד שנת 1978, תושב הכפר עורף שבנפת שכם. בעת האירוע היה צפדי תלמיד בבית הספר התיכון חווארה, באזור שכם.

עזר הינו יליד שנת 1953, תושב הישוב קדומים שבשומרון. ____ רן הינו יליד שנת 1955, תושב הישוב איתמר שבשומרון.

3. אין מחלוקת בין הצדדים כי ביום האירוע נסעו רן ועזר ברכבו של רן, בכביש החוצה את הכפר חווארה. עוד אין מחלוקת כי במהלך הנסיעה בכפר נרגם הרכב באבנים והנתבעים הכניסו את צפדי, שהיה במקום האירוע, לרכבם, בניגוד לרצונו, ולקחו אותו לבסיס צבאי סמוך.

המחלוקת בין הצדדים נוגעת לסיבה אשר בגינה הכניסו הנתבעים את התובע לרכב. כן קיימת מחלוקת בשאלה האם השתתף התובע בידוי האבנים.

4. בנוסף מתייחסת התביעה של צפדי לאירועים שקרו אחרי שהוכנס לרכב. לטענתו, במהלך הנסיעה איים עליו עזר באקדח וכאשר הם הגיעו לבסיס הצבאי, נהגו כלפיו שני הנתבעים באלימות.

5. לטענת צפדי במעשים שפורטו לעיל ביצעו כלפיו רן ועזר עוולות של תקיפה, כליאת שווא, רשלנות והפרת חובה חקוקה ובגין הנזקים שנגרמו לו בשל ביצוע עוולות אלה הוגשה תביעתו.

6. עזר בתביעתו טוען כי התובע השתתף בידוי האבנים על הרכב וכי במעשיו, ביצע כלפיו התובע עוולות של רשלנות, תקיפה, כליאת שווא והפרת חובה חקוקה.

פסק הדין המרשיע

7. בעקבות האירוע הוגש נגד הנתבעים כתב אישום. על פי עובדות כתב האישום, ביום 02/04/1997, עת נסעו בכביש החוצה את הכפר חווארה, ולאחר שנזרקו אבנים לעבר רכבם, עצרו הנתבעים את הרכב, ירדו ממנו, תקפו שלא כדין את התובע, הכניסו אותו לרכבם באמצעות הפעלת כוח, בניגוד להסכמתו, והביאוהו לצומת בה"ד 3 (חורון). עוד על פי כתב האישום לאחר שהגיעו למקום ובמהלך הורדת התובע מהרכב, בכוח, תקפו אותו והשליכוהו על האדמה.

____ עזר הואשם גם בכך שבאותן נסיבות, במהלך הנסיעה ברכב, איים על התובע על ידי כיוון אקדח לעברו.

8. בהכרעת הדין שניתנה ביום 14.6.99 (ת"פ (שלום, כפר סבא) 1695/97 **מדינת ישראל נ' רן ועזר** (1999)) הורשעו עזר ורן בתקיפה, ביחס לאותו חלק באירוע שבו הורידו את התובע מהרכב. עזר הורשע גם באיומים.

שני הנתבעים זוכו מהעבירה של כליאת שווא.

הערעורים שהוגשו כנגד פסק הדין הפלילי, הן על-ידי הנתבעים והן על ידי מדינת ישראל נדחו בפסק דינו של בית המשפט המחוזי (ע"פ (מחוזי, ת"א-יפו) 71013/99 מדינת ישראל נ' רן, דינים מחוזי, לב (8), 720).

9. הכרעת הדין, בחלקה המרשיע, הינה בגדר ראייה בתיק זה (סעיף 42א' (א) לפקודת הראיות [נוסח חדש] תשל"א – 1971). על פי סעיף 42א' (א):

"הממצאים והמסקנות של פסק דין חלוט במשפט פלילי, המרשיע את הנאשם, יהיו קבילים במשפט אזרחי כראיה לכאורה לאמור בהם אם המורשע או חליפו או מי שאחריותו נובעת מאחריות המורשע, ובכלל זה מי שחב בחובו הפסוק, הוא בעל דין במשפט האזרחי."

10. על פי סעיף 42ג' לפקודת הראיות, סטייה מהממצאים המרשיעים בפסק הדין הפלילי אינה אפשרית אלא ברשות בית המשפט, מטעמים שיירשמו וכדי למנוע עיוות דין. עזר לא ביקש רשות להגיש ראיות לסתור את פסק הדין המרשיע ורשות כזו לא ניתנה, ולכן מחייבים ממצאי פסק הדין ומסקנותיו בהליך זה.

11. עזר מסתמך בסיכומיו על אותו חלק בהכרעת הדין הנוגע לזיכוי וטוען כי יש לקבל את פסק הדין כולו כמקשה אחת, אלא שעל פי פקודת הראיות ועל פי הפסיקה ממצאים אלה אינם מחייבים בהליך שבפני.

סעיף 42א' (א) קובע, כאמור, כי הממצאים והמסקנות של פסק דין חלוט המרשיע את הנאשם הם אלה שקבילים.

כפי שנפסק, פסק דין מזכה הינו עדות סברה בלבד במשפט אזרחי (ע"פ 347/88 דמיאניוק נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(4) 353, 463). הטעם לכך הוא כי הממצאים והמסקנות בחלק זה לא הוכחו מעבר לספק סביר, כנדרש במשפט הפלילי, ולכן אין בכוחם לשמש בהליך האזרחי, לכאן או לכאן. כפי שכתב המלומד יעקב קדמי בספרו:

"מקום שפסק הדין הפלילי מרשיע בחלק מן העבירות נשוא כתב האישום – יתקבלו מתוכו כראייה במשפט האזרחי רק הממצאים והמסקנות המתייחסים להרשעה, להבדיל מאלו שעליהן מבוסס הזיכוי החלקי" (יעקב קדמי על הראיות חלק שלישי (מהדורה משולבת ומעודכנת, תשס"ד – 2003), 1357).

הדבר דומה לשני כתבי אישום נפרדים שבאחד הייתה הרשעה ובשני זיכוי. אין לקבל את הממצאים באישומים מהם זוכו הנתבעים, רק משום שצורפו מספר

אישומים באותו כתב אישום ובחלק מן האישומים הייתה הרשעה. (ע"א 4403/96 פקיד שומה כפר סבא נ' גולדמן, תק-על 719, 714 (3)98; ת"א (מחוזי ת"א-יפו) 1279/76 מדינת ישראל נ' שטיינר, פס"מ תשמ"ד (ב) 417, 423-422).

ב"כ הנתבע הפנה לצו על תנאי וצו ביניים בבג"צ 1627/97 טרמוסול תעשיות סוליות נ' מנהל אגף המכס, תק-על 197(1), 64, אך אין בדברים שם כדי לתמוך בטענתו שכן מדובר בצו על תנאי בלבד ולא בהחלטה בעלת תוקף מחייב וכן לא עולה מהצו כי מנהל המכס התבקש להסתמך על עובדות שהיו בבסיסו של זיכוי.

אין גם ממש בטענת ב"כ הנתבע לפיה הסכימה ב"כ התובע, עו"ד חזאן, כי פסק הדין יוגש כראיה גם ביחס אותו חלק העוסק בזיכוי הנתבעים.

12. ב"כ התובע הגישה כראיות מטעם התובע את הפרוטוקול בתיק הפלילי וכן את ההודעות שנגבו והנתבע לא התנגד להגשתם בכפוף לכך שתיק המשטרה יוגש במלואו לביהמ"ש (עמוד 11 לפרוטוקול).

הפרוטוקול בתיק הפלילי וכל תיק המשטרה הוגשו, אפוא, כראיות בתיק.

13. את האירוע ניתן, למעשה, לחלק לשלושה חלקים, החלק הראשון, אשר במהלכו העלו הנתבעים את התובע לרכב, החלק השני - האיומים במהלך הנסיעה והחלק השלישי - תקיפת התובע בעת הורדתו מהרכב.

ביחס לחלקים השני והשלישי קיימים, כאמור, ממצאים מחייבים בפסק הדין הפלילי ולפיכך אתיחס תחילה אליהם.

שני החלקים האחרונים באירוע

14. הממצאים והמסקנות בפסק הדין המרשיע המחייבים בכל הנוגע לתביעה נגד עזר הם כי במהלך הנסיעה איים עזר על התובע כאשר כיוון כלפיו את אקדחו, ללא סיבה, כי בזמן הורדת התובע מהרכב הכה אותו עזר ומשך אותו החוצה וכי לאחר הורדתו מהרכב תקף עזר את התובע בבעיטות (עמוד 27 להכרעת הדין).

בהכרעת הדין כותבת כב' השופטת (דה- ליאו) לוי כי בעניין נסיבות הורדת התובע מהרכב היא מקבלת את עדותו של עד התביעה ____ אבגר, אשר היה חייל שנמצא ונוכח בשלב שבו הביאו הנתבעים את התובע לשער הבסיס, עדות אשר אליה אתיחס להלן, בעת פסיקת הפיצוי המגיע לתובע בגין עוולה זו.

לאור הממצאים והקביעות שבהכרעת הדין, המחייבים גם בתביעה שבפני, אני קובעת כי עזר ביצע כלפי התובע עוולה של תקיפה.

15. התקיפה מתייחסת הן למכות ולבעיטות שהוא נתן לו במהלך הורדתו מהרכב והן לאיומי האקדח, המהווים גם הם תקיפה על פי סעיף 23 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש], הקובע כי תקיפה היא גם:

”נסיון או איום, על ידי מעשה או על ידי תנועה, להשתמש בכוח כאמור נגד גופו של אדם כשהמנסה או המאיים גורם שהאדם יניח, מטעמים סבירים, שאכן יש לו אותה שעה הכוונה והיכולת לבצע את זממו.”

החלק הראשון של האירוע

16. לטענת התובע הנתבעים תקפו אותו גם בשלב הראשון של האירוע וכן הכניסו אותו, בניגוד לרצונו, לרכבם, ובכך ביצעו כלפיו עוולה נוספת של כליאת שווא. התובע העיד:

”הם תקפו אותי ואני נפלתי ארצה ופחדתי שידרסו אותי במכונית, הפלתי את עצמי על הגדר שהייתה שם, והתנפלו עלי שני הנתבעים והתחילו להרביץ לי ולהכות אותי” (עמוד 7 לפרוטוקול).

התובע העיד כי הוא ניסה להגיד לעזר ורן שהוא נכה, אך הם לא התייחסו אליו והכו אותו כאשר דיבר עמם (עמוד 8 לפרוטוקול).

עיסא, חברו של התובע שהעיד מטעמו בפניי, אמר:

”הם ירדו במהירות מהרכב ואז זה קרה במהירות התובע היה על הגדר, הם התחילו להרביץ לו, אמרתי לנתבע 2 שירחם על התובע כי הוא לא זרק אבנים, אמרתי לו שהוא חולה” (עמוד 21 לפרוטוקול).

עיסא נשאל מדוע העדיפו רן ועזר את התובע והשיב:

”ת. הם העדיפו מישהו שקל להוציא עליו את העצבים והתובע היה על הרצפה.

ש. אתה לא היית על הרצפה.

ת. אנו זרקנו את עצמנו על הגדר, אחרי זה התרוממתי במהירות והתובע לא יכול היה לעשות זאת בגלל נכותו, לכן הם תקפו אותו. אחד הנתבעים ניסה לקחת אבן מהאדמה ולזרוק אותו על ראשו של התובע. אמרתי לו לרחם עליו, הנתבע השני כיוון עלי אקדח ואמר

שאם לא אלך, הוא יירה עליי. אז התרחקתי ממנו בערך 40-50 מטר. הרימו אותו שניים ושמו אותו בפורד" (עמוד 21 לפרוטוקול).

17. בהודעתו במשטרה מסר עזר:

"ראיתי ש _____ ירד מהרכב וקבוצת נערים ברחו וכשני נערים עמדו וצעקו משהו, ואז ראיתי ערבי כשהוא כורע ברך. כנראה ש _____ דחף אותו, כי ראיתי את _____ גוחן מעליו..." (שורות 32-35)

...כמו כן הבחנתי בספרים ומחברות על האדמה... (שורות 41-42)

...הוא היה בשלב של נפילה, ואז אני עזרתי ל _____, ודחפתי אותו את הערבי והוא נפל סופית. ואז תפסתי אותו ביד השניה ודחפתי אותו מספר פעמים והצמדתי אותו לאדמה, והוא התחיל להשתמש ברגליים מתוך נסיון להשתחרר, ואז דרכתני עליו ברגל שלי על הרגל שיפסיק לזוז, וכן אחזתי אותו ביד בחוזקה ואני ביחד עם _____ גררנו אותו לתוך הטרונייט של _____ וזה היה במהירות גדולה מאוד. ואז דחפנו אותו בין הספסל הקדמי של הרכב בו ישבנו לספסל האמצעי של הרכב וכן הרמתי לו את הרגליים ו _____ סגר את הדלת האמצעית, ולפי מיטב זכרוני הערבי התחנן ובכה בשלב הזה..." (שורות 48-58)

במשפט הפלילי חזר עזר על גרסה זו (עמוד 33 לפרוטוקול).

בפניי העיד עזר כמפורט להלן:

" _____ קפץ ראשון... אני קפצתי אחריו, אני מדגיש במקרה הזה, אני קפצתי מיוזמתי, _____ לא לחץ עליי לקפוץ, קפצתי כדי לעזור לו. זו הייתה תגובה ספונטנית. הם מיד החלו להתפזר (עמוד 41 לפרוטוקול).

ובהמשך:

"ערבי אחד נפל. ראיתי את _____ לידו, איך הוא נפל והאם נפל בעצמו, או שהפילו אותו, קשה לי לזכור ואחרים עלו על המדרון

....

_____ כבר תפס אותו והתחיל לגרור אותו ואני עזרתי לו להרים את הערבי ולהכניס אותו לרכב. הכנסנו אותו למושב האחורי של הרכב. לא הרבצנו, לא קיבל מכות" (עמוד 42 לפרוטוקול).

18. בגרסאות המאוחרות יותר של עזר יש ניסיון לרכך את חומרת המעשים שנעשו עובר להכנסת התובע לרכב. גם בגרסאות של רן ישנו ניסיון לרכך את חומרת המעשים ולהקטין את המעורבות של עזר. רן העיד:

”אני הייתי הנהג ואני זה שהחליט על דרך הפעולה יצאתי מהרכב בלי נשק לעבר קבוצת התוקפים שעמדה מצד שמאל של הכביש. רצתי, תפסתי אחד מהם בחולצתו גררתי אותו לרכב. ביקשתי מהטרמפיסט שהיה איתי לשמור עליו היטב” (עמוד 30 לפרוטוקול).

19. אני מעדיפה את עדותו של התובע לגבי נסיבות המקרה הנתמכת בהודעתו של עזר במשטרה. אני גם מעדיפה את גרסתו הראשונה של עזר במשטרה על פני עדותו המרוככת יותר בהמשך. עדות ראשונה זו של עזר, המתיישבת עם עדות התובע, מתיישבת גם עם הגרסה הראשונה שמסר רן.

20. עוולת התקיפה קבועה בסעיף 23(א) לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] הקובע כי:

”תקיפה היא שימוש בכח מכל סוג שהוא, ובמתכוון, נגד גופו של אדם על ידי הכאה, נגיעה, הזזה או בכל דרך אחרת, בין במישרין ובין בעקיפין, שלא בהסכמת האדם או בהסכמתו שהושגה בתרמית, וכן ניסיון או איום, על ידי מעשה או על ידי תנועה, להשתמש בכח כאמור נגד גופו של אדם, כשהמנסה או המאיים גורם שהאדם יניח, מטעמים סבירים, שאכן יש לו אותה שעה הכוונה והיכולת לבצע את זממו.”

העוולה של כליאת שווא קבועה בסעיף 26 לפקודת הנזיקין הקובע כי:

”כליאת שווא היא שלילת חירותו של אדם, שלילה מוחלטת ושלא כדין, למשך זמן כלשהו, באמצעים פיזיים או על ידי הופעה כבעל סמכות.”

21. המעשים שביצע עזר בשלב הראשון של האירוע נכנסים לגדר עוולה של תקיפה ועוולה של כליאת שווא, אולם יש לבדוק האם לא קמה לעזר, בנסיבות המקרה, אחת ההגנות הקבועות בפקודת הנזיקין.

אעיר כי כפי שטוען התובע התנהגותו של עזר מקיימת גם את עוולת הרשלנות, אשר כפי שנפסק יכולה לכלול גם מעשים מכוונים שהם בלתי סבירים (ע"א 593/81 מפעלי רכב אשדוד בע"מ נ' ציזיק ז"ל, פ"ד מא(3) 169) אולם מאחר וקבעתי כי בוצעו עוולות של תקיפה וכליאת שווא, מיותר להזקק לעוולת הרשלנות.

טענות ההגנה של עזר ביחס לחלקו הראשון של האירוע

22. הנתבע טוען כי הכנסת התובע לרכב והובלתו לבסיס הצבאי נועדה להסגירו לכוחות הביטחון וכן היא באה על מנת להגן על חייו ועל חייו מפני משליכי האבנים ולאפשר להם להימלט מן המקום.

לטענת ב"כ התובע חטיפתו ותקיפתו של התובע לא נועדו למנוע סכנה אלא עמדו מאחוריהם מניעים אחרים. עוד לטענתו, גם אם החטיפה והתקיפה נועדו למנוע סכנה, אין מדובר באקט לגיטימי שכן החטיפה והתקיפה לא היו נחוצות וסבירות כאמצעי למניעת הסכנה.

23. אעיר כי בתיק הפלילי התקבלה טענת עזר ורן לפיה הכנסת התובע לרכב הייתה בגדר הגנה עצמית ולכן זוכו השניים מהעבירה של תקיפה שיוחסה לו בגין שלב זה של האירוע וכן מהעבירה של כליאת שווא. כפי שכתבתי לעיל, קביעה זו במסגרת ההליך הפלילי אינה מחייבת בהליך שבפני, אולם כפי שיפורט להלן, ספק אם אפשר להתעלם ממנה.

האם מדובר בהגנה עצמית

24. סעיף 1(24) לפקודת הנזיקין קובע כי בתובענה על תקיפה תהא הגנה לנתבע אם:

“עשה את המעשה בסבירות כדי להגן על עצמו או על זולתו מפני פגיעה בחיים, בגוף, בחירות או ברכוש, והיחס בין הנזק שסביר היה שייגרם מהמעשה לבין הנזק שסביר היה שיימנע על ידיו, היה סביר.”

25. לאחר שמיעת הראיות ועיון במוצגים שהוגשו, התלבטתי האם ניתן לאמר כי הנתבעים עשו את המעשה בסבירות, כדי להגן על עצמם או על זולתם מפני פגיעה בחיים, בגוף, בחירות או ברכוש. מחד, אין מחלוקת כי נזרקו על הרכב אבנים. יש גם ראיות לכך שאחד החלונות נשבר בעקבות האירוע. מאידך, הגרסה לפיה מדובר היה בהגנה עצמית עלתה רק בשלב מאוחר יותר, במהלך התיק הפלילי.

26. מהראיות עולה כי מי שיזם את תפיסת התובע והכנסתו לרכב היה רן, וכי עזר הצטרף אליו.

מהודעתו של רן במשטרה עולה כי הוא תפס את התובע, שכן התובע יידה אבנים ומטרת התפיסה הייתה להביא את התובע למשטרה (שורות 42 – 43 להודעה).

בתיק הפלילי ובפני העיד רן כי הוא לקח את התובע על מנת להחלץ מהמקום. לפי עדותו:

”השתמשתי בו כעזרה על מנת להחלץ מהמקום בידיעה שברגע שהבחור הוחזק בידי לא ירגמו חבריו את אחד מהם וכן לא יזרקו בקבוק תבערה שהוא ברגעים אלה הדבר הזמין והמסוכן ביותר”
(עמוד 19 לפרוטוקול הפלילי).

עוד לפי עדותו זו הייתה הדרך היחידה להחלץ משם (עמוד 28 לפרוטוקול).

27. עזר לא העלה בעדויותיו את טענת ”המגן האנושי” ודבק לאורך כל הדרך בגרסה לפיה רצונם של השניים היה להביא את התובע למשטרה.

עזר העיד כי:

”אנחנו הכנסו אותו לאוטו כדי למסור אותו לשלטונות החוק” (עמוד 37 לפרוטוקול).

וכן:

”אם אתה שואל אותי האם בשלב הארוע הייתי בתפקיד רשמי של שומר אני אומר שבמקום שלנו ששלטון החוק רופף כל בן אדם צריך להרגיש את עצמו חייב לפעול. אזרח ישראלי חייב למנוע פשע פלילי. אם אני לא תופס פורץ בנק ולא מביא אותו למסגרת משטרתית אני משתף פעולה. לשמור על צלם בן אדם ולא לתת לאחר לפגוע בי” (עמוד 40 לפרוטוקול).

28. על מנת לבחון האם מעשיהם של הנתבעים מקימים להם הגנה זו, יש לבחון האם היו אלה מעשים סבירים לנוכח הצורך הנטען בהגנה על חייהם ושלמות גופם. האם לא יכולים היו הנתבעים לנקוט בדרך אחרת כדי לעזוב את המקום, והאם האמצעי שבחרו היה סביר ומידתי לנוכח מידת הסכנה אליה היו חשופים.

לשם הכרעה בשאלה זו יש לברר מה הייתה חומרת האירוע, האם דרכם של הנתבעים נחסמה, על ידי אבנים או מתקהלים, ומה היה מצב הדברים לאחר שיצאו הנתבעים מן הרכב.

29. התובע העיד כי קבוצת מיידית האבנים כללה שלושה גברים בלבד (הודעתו במשטרה, עדותו במשפט הפלילי, וכן דו”ח הפעולה של רס”ר נאסר המסומן נ/3). אולם הוא העיד גם כי באותו יום התאספו במקום הרבה אנשים, דבר שאילץ אותו ללכת ברגל ולא לקחת טרמפ (עמודים 5 ו-8 לפרוטוקול הפלילי, ישיבת יום 27/04/1998).

30. עזר מסר בהודעה במשטרה כי כאשר עצרו את הרכב היו ארבע דמויות שברחו משם (שורה 31 להודעה) והיו שני נערים שעמדו וצעקו משהו (שורה 33 להודעה).
האמור בהודעה תומך בגרסתו של התובע.

31. בדיון הפלילי "גדלו" הקבוצות והופיעו מקלות או ברזלים בעדותו של עזר:

"הקבוצה הראשונה שזרקה אבנים הייתה בערך כ-10 אנשים חלק גוש וחלק בטור. במרחק כ-5 מטר קצת באלכסון, שמאלה וקדימה היו לפחות בקבוצה השנייה 6-5 אנשים וממול רצו לקראתנו עוד 8-10 אנשים בערך. הקבוצה שהייתה מעל השוליים וממולנו היו 12-15 בני אדם..."

היו בידיהם מקלות או ברזלים" (עמוד 32 לפרוטוקול הפלילי).

בעדותו בפני העיד עזר:

"היה קהל עם מוטות שצעק לעברנו וגם עם אבנים" (עמוד 41 לפרוטוקול).

32. _____ רן מסר בהודעה במשטרה כי הייתה קבוצה של נערים שיידתה אבנים (שורות 21 – 23 להודעה).

בדו"ח הפעולה שערך רס"ר אפי חסון נרשם מפי _____ רן כי מדובר היה בקבוצה של מידי אבנים. לעומת זאת בפני העיד רן כי הרכב נרגם על ידי עשרות אנשים באבנים ובברזלים (עמוד 30 לפרוטוקול).

33. ההתפתחות בגרסאות הנתבעים וההפרזה במהלך העדויות, לעומת הגרסה שנמסרה במשטרה, פוגעת במהימנותם.

34. עדויות הנתבעים בכל הנוגע לחסימת הכביש והאפשרות להמשיך בנסיעה מעוררות אף הן תמיהה.

בדיון הפלילי העיד עזר:

"אני לא יכול להעריך מה היה מצב הכביש אם אפשר היה להמשיך לנסוע. היו אבנים גדולות שהיו קרובות למסלול הנסיעה. אני לא יודע אם הם לגמרי חסמו את המעבר יכול להיות שאפשר היה לעבור מצד ימין" (עמוד 41 לפרוטוקול הפלילי).

בדיון בפני העיד שהדרך הייתה חסומה על ידי אבנים גדולות בגודל של מסך מחשב (עמוד 42 לפרוטוקול), אך גם העיד כי "בצד שמאל היו שוליים פנויים" (עמוד 42 לפרוטוקול).

35. בהודעתו של רן במשטרה לא נשמעה טענה לפיה הדרך הייתה חסומה. גם לא נשמע הסבר מדוע עצר את רכבו, פרט לטענה לפיה ביקש להביא את צפדי לתחנת משטרה (עמוד 2, שורות 42-43).

בדיון בפניי העיד רן כי תוך כדי ניסיון החילוץ הם נוכחו שהכביש נחסם גם מאחוריהם (עמוד 30 לפרוטוקול). חסימה זו לא הוזכרה לפני כן.

36. אם היה הכביש חסום באבנים, לא ברור כיצד הצליחו עזר ורן לנסוע, לאחר שהכניסו את התובע לרכב. אין כל עדות על כך שמישהו פינה את האבנים מהכביש. רן נשאל על ידי ביהמ"ש כיצד המשיכו לנסוע והשיב:

"עליתי על גל האבנים בשוליים במקום שהאבנים היו נמוכות בשלב הזה האוטו היה כולו הרוס. במהירות איטית אפשר למצוא נתיב לצאת" (עמוד 36 לפרוטוקול).

אם הייתה אפשרות לצאת על ידי נסיעה על גל האבנים, לא ברור מדוע צריך היה לעצור ולקחת את התובע.

מאידך, לא ניתן להתעלם מכך שנערים אכן יידו אבנים לעבר הרכב ומכך שבעקבות יידוי האבנים אכן נגרמו לרכב נזקים (הנזקים מפורטים בדו"ח הפעולה של רס"ר אפי (מקס) חסון).

37. לאחר שקלול כל העדויות בעניין השלב הראשון של האירוע, ככל שהן נוגעות לטענה של ההגנה העצמית, בהתחשב בכך שיידוי האבנים אכן העמיד את הנתבעים בסכנה אשר אפשר להגדירה כסכנת חיים, ולמרות ההתלבטויות והתמיהות אשר אליהן התייחסתי, החלטתי לקבל את טענת הנתבע לעניין ההגנה העצמית.

אי אפשר להתעלם גם מכך שהיוזמה לתפוס את התובע ולהכניסו אל הרכב לא הייתה של עזר, אלא של רן, וספק אם בנסיבות המקרה הייתה לעזר אפשרות לנהוג אחרת מאשר לסייע לרן בפעולתו.

38. משקיבלתי את הטענה כי תפיסת התובע נעשתה לצורך הגנה עצמית, אין צורך לדון בטענה כי מטרת התפיסה הייתה להסגיר את התובע למשטרה. אעיר בעניין זה כי עזר לא הניח בסיכומיו את הבסיס המשפטי לטענה כי היה רשאי בנסיבות העניין לתפוס את התובע ולהביאו למשטרה. מכל מקום גרסה זו אינה מתיישבת עם העובדה שהנתבעים הביאו את התובע לבסיס צבאי ולא דאגו להגיש תלונה למשטרה.

האם התובע יידה אבנים

39. בסיכומיו טוען עזר שיש לייחס לתובע אשם תורם, שהתובע הסתכן מרצון וכי התנהגותו של התובע היא שגרמה לנזק. הבסיס העובדתי לטענות אלה הוא כי התובע השתתף בידוי האבנים.

לשאלה האם התובע ידה אבנים יש גם חשיבות לעניין התביעה שהגיש עזר נגד התובע.

אקדים ואציין כי מאחר ומדובר בטענות של עזר, הן טענת הגנה בת"א 8090/01 והן עילת התביעה בת"א 10152/04 עליו הנטל להוכיח כי התובע השתתף בידוי האבנים.

40. התובע העיד כי נקלע למקום במקרה, בדרכו חזרה מבית הספר. הוא העיד כי הוא סובל משיתוק בידו הימנית, ואילו ידו האחרת, לדבריו, אחזה בספרי הלימוד. גם חברו של התובע, עיסא, אשר ליווה אותו בדרכו מבית הספר אל ביתו, העיד כי התובע לא יידה אבנים ביום האירוע או בכלל וגם לא נעצר מעולם (עמוד 20 לפרוטוקול).

תמיכה לגרסת התובע לפיה נשא ספרים בידו ניתן למצוא בדבריו של עזר, לפיהם הבחין בספרים אלה פזורים על הקרקע בסמוך למקום נפילתו של צפדי (שורה 42 להודעה במשטרה, וכן עמוד 33 לפרוטוקול הפלילי).

41. עזר התייחס לשאלת מעורבותו של התובע באירוע, אולם היה מסויג בעניין זה:

"אני רוצה לציין כי בשלב הזה נראה לי שהייתה לו אבן ביד אני לא יכול לאמר זאת בוודאות אך בשלב זה היה נראה לי שהוא החזיק אבן בידו. ברצוני לציין כי את הבחור הזה אישית לא ראיתי זורק אבן לעברנו אך כאמור נראה לי כי בידו החצי פתוחה כשידו לאחור הייתה אבן..." (עמוד 2 להודעתו של עזר במשטרה).

בדיון בפניי ביקש עזר לייחס לתובע חלק משמעותי יותר באירוע השלכת האבנים, אך ניכר בדבריו כי הוא מתקשה לתאר תמונת מצב ברורה ועקבית:

"שכחתי לציין שברגע שהוא הוכנס לרכב, מצאנו זאת באוטו, ביד שלו הייתה אבן.

אני לא ראיתי אותו מיידה אבן. היה לו משהו שחור ביד והוא טען אח"כ שזה תיק. לא ראיתי אותו אישית מיידה אבן, אלא כמובן, כשראינו אותו עם אבן ביד, אולי הוא נאחז באבן כשגררנו אותו או שהוא ניסה ליידות אבנים. אולי _____ ראה יותר ממני, יכולים

להיות כל מיני דברים, אני יצאתי מהנחה שהוא נתפס עם האבן הזאת.

ש.כ.ה מתי ראית את האבן

ת. ברגע שהרמנו אותו לתוך הרכב, כשגררנו אותו מהאדמה לרכב אז ראיתי שיש לו אבן ביד" (עמוד 44 לפרוטוקול).

42. רן היה נחרץ יותר בעדות לפיה התובע השתתף בידוי האבנים (שורות 19-27 להודעה). גם בדיון בפניי העיד רן כי צפדי היה אחד מבין האנשים שהשתתפו בפועל בזריקת האבנים, והוא נלקח לרכב בעודו מחזיק באבן (עמוד 30 לפרוטוקול).

43. עדותו של התובע לפיה הוא נכה ולכן אינו יכול לידות אבנים בידו הימנית נתמכת במסמכים בתיק. עדותו לפיה החזיק ספרים ביד נתמכת בהודעתו של עזר. כפי שכתבתי קודם, מהעדויות עולה כי התובע וחברו היו בצד השני של הכביש, ולא עם קבוצת מידי האבנים, והדבר מתיישב עם העובדה שרן בחר לתפוס דווקא אותו. אני מעדיפה, אפוא, את עדות התובע לפיה הוא לא השתתף בידוי האבנים.

אעיר כי בניגוד לטענות ב"כ הנתבע בסיכומיו, בהכרעת הדין לא יוחסה לתובע השתתפות בהשלכת האבנים. מעבר לעובדה כי נושא השלכת האבנים התייחס לשלב הראשון של האירוע, אשר בגינו זוכו הנתבעים, ולכן אינו מהווה ממצא מחייב בתיק שבפני, הרי כל שנאמר בהכרעת הדין הוא:

"אין נפקא מינה אם המתלונן היה זה דווקא הוא שזרק אבנים, או אחז אבנים בידיו, שהרי עולה מכל העדויות כי הוא היה בסמוך מאוד למקום בו נמצאו זורקי האבנים גם לפי גרסתו שלו..." (עמוד 12 להכרעת הדין).

בערעור הפלילי אכן נכתב כי התובע נמנה עם מידי האבנים, אך לא ברור על מה מתבססת קביעה זו, שכן אין ממצא כזה בהכרעת הדין ואין קביעה שכזו בפסק הדין שבערעור.

אחריות קיבוצית

44. לטענת הנתבע, גם אם לא הוכח שצפדי השתתף בזריקת האבנים, די בנוכחותו בתוך קהל מידי האבנים כדי לחייב אותו באחריות נזיקית. ב"כ הנתבע מבסס טענה זו על פסקי דין פליליים המטילים, לטענתו, אחריות פלילית על כל המעורבים בהתקהלות קבוצתית כאשר הקבוצה ביצעה עבירות פליליות, זאת גם כאשר לא ידועה מידת מעורבותו הישירה של כל נאשם.

45. על האפשרות להטיל אחריות קיבוצית בנוזיקין ישנם חילוקי דעות בפסיקה (ע"א 6643/95 יהונתן כהן נ' קופת חולים של ההסתדרות (תקדין) 1999, פסקה 14; א' פורת "אחריות קיבוצית בדיני-נוזיקין" משפטים כג (תשנ"ד) 311, 318), מאחר וככלל האחריות בנוזיקין במשפטנו מבוססת על אשם אישי (ע"א 411/70 פינס נ' בן עמירה, פ"ד כה(2) 284; ע"א 496/72 ארובי נגד פירק ובניו בע"מ, פ"ד כז(2) 547; ע"א 122/82 צים נ' המגן חברה לבטוח בע"מ, לט(1) 640).

המקרים בהם נכון היה בית המשפט העליון להסתכן בהטלת אחריות על נתבע כאשר יש קושי בהוכחת הקשר הסיבתי, היו רק מקרים בהם הוכח כי הנתבע היה בעל אשם וגרם לפחות לחלק מהנוק (פורת הנ"ל, 318).

משקבעתי שהתובע לא השתתף בידוי האבנים ובהעדר ראיה על כך שהתובע היה בעל אשם וגרם לפחות לחלק מהנוק אין מקום לייחס לו אחריות קיבוצית.

46. אשר לפסקי הדין שאליהם הפנה הנתבע, אציין כי נסיבותיהם שונות מהנסיבות שבפני ולא ניתן ללמוד מהם לענייננו. כך למשל בש"פ 8019/05 סינהרשקו נ' משטרת ישראל, פ"ד נט(2), 946, עמ' 951-950 עוסק ב"חשד סביר" לצורך מעצר, אשר משקלו הראייתי נמוך לאין ערוך מזה שצריך לצורך קביעת אחריות בנוזיקין.

47. משקבעתי כי לא הוכח שהתובע השתתף בידוי האבנים, יש לדחות את טענות עזר לעניין הסתכנות מרצון ואשם תורם. אעיר כי גם אם הייתי מגיעה למסקנה כי התובע השתתף בידוי האבנים, ספק אם היה בכך כדי לייחס לו אחריות או אשם בגין השלבים השני והשלישי של האירוע וזאת לאור ממצאיה של כב' השופטת (דה ליאו) לוי המחייבים בהליך שבפני.

ביחס לשלב השני של האירוע נקבע בהכרעת הדין:

"ברור מדברים אלו כי המתלונן התנהג בצורה שקטה לחלוטין, ולא

היתה כל סיבה לאיים עליו באקדח" (עמוד 29 לפסק הדין).

ביחס לשלב השלישי של האירוע נקבע:

"ממילא בסיטואציה זו לא היה כל צורך בהפעלת כח כלפי המתלונן.

גם לפי עדותם שלהם המתלונן בשלב הזה לא היווה כל סכנה והוא

עצמו לא הפעיל שום כח או ניסה לתקופם

יש לזכור כי הנאשם 2 החזיק בידו אקדח וגם אם היינו אומרים כי

רצו הנאשמים להוציא את המתלונן בעצמם מן הרכב בלא להזדקק

לעזרת החיילים, אין ספק כי אם היו דורשים מהמתלונן או אף

**מבקשים ממנו לרדת מן הרכב הוא היה עושה זאת באופן מיידי,
בלא שהיו נאלצים להפעיל כלפיו כח" (עמוד 27 לפסק הדין).**

48. עזר טען בסיכומיו טענת שיהוי. לדבריו צפדי הגיש את התביעה האזרחית ארבע שנים לאחר האירוע ובכך פגע בהזדמנות של הנתבע להגיע לחווארה ולאסוף מידע על המתרחש באותו יום.

צפדי הגיש את התביעה האזרחית מספר חודשים לאחר שהסתיים ההליך הפלילי, כאשר היה סביר שיחכה לתוצאות ההליך המשפיעות על תביעה זו. קשה גם לומר שנפגעה ההזדמנות של עזר להגיע לחווארה ולאסוף מידע כאשר בכל אותה תקופה התנהל ההליך הפלילי, אשר גם ביחס אליו חשוב היה אותו מידע.

יתרה מכך, תביעתו של עזר הוגשה שש שנים לאחר האירוע, ושש שנים לאחר שהוא ידע שהוגשה תביעתו של צפדי ולא ברור בנסיבות אלה כיצד הוא טוען לשיהוי דווקא בתביעתו של צפדי.

הנזק

49. התובע לא הגיש חוות דעת רפואית והוא אינו טוען לנכות צמיתה. ד"ר צבי ועקנין, אשר בדק את התובע סמוך לאירוע לא מצא אצלו סימני חבלה (נ/2). יחד עם זאת מהעדויות עולה כי התובע קיבל מכות וכי החוויה עצמה הייתה טראומטית עבורו.

50. עד הראיה ___ אבגר, אשר עדותו הייתה מקובלת ומהימנה על כב' השופטת (דה-ליאו) לוי ועל בסיס עדותו נקבעו הממצאים בהכרעת הדין, מסר בהודעתו במשטרה:

"הוא משך משם מתוך הרכב משהו שמאוחר יותר התברר לי שזה אדם הוא משך אותו החוצה וזרק אותו על האדמה. וראיתי שהוא מרביץ למה שהוא מושך החוצה בבעיטות ואגרופים אני נכנסתי להלם ולא הבנתי מה קורה לאחר כמה שניות הבנתי שמדובר באדם שמרביץ לאדם אחר... הקצין שהיה איתי הפריד ביניהם ועשה חיץ ביניהם ולשאלה למה הם עושים את זה ___ עזר אמר לקצין שזרקו עליהם אבנים ודחף את הקצין הצידה מהמקום והמשיך להרביץ לערבי ששכב על הרצפה (עמוד 1, שורות 10-18).

במסגרת ההליך הפלילי העיד אבגר:

"הנאשם שיושב משמאל (מצביע על נאשם מס' 2) יצא מהרכב בתנועות מהירות, אני חשבתני שקרה משהו. הוא פתח את הדלת ומשך משם משהו שנראה בתחילה כמו שק, אולם אח"כ ראיתי

שזה אדם, והתחיל להרביץ לו בבעיטות ואגרופים. עמדנו בערך 10 מטר ממנו, עד שאני ועוד אדם שהיה לידי הפרדנו בין הנאשם לאדם שלו הוא הרביץ. הנאשם 2 אמר שהאיש הזה זרק עליו אבנים והוא דחף אותנו הצידה והמשיך להרביץ לו" (עמוד 1 לפרוטוקול מיום 26.10.98).

אני דוחה את טענת הנתבע לפיה עדותו של אבגר הנה עדות שמיעה. משאימצה כבי' השופטת "דה-ליאו) לוי את גרסתו של אבגר ולאחר שהיא קבעה כי עדותו מקובלת ומהימנה עליה, מהווה עדות זו חלק מהכרעת הדין והעובדות הכלולות בה מחייבות בהליך שבפני. ב"כ הצדדים אף הסכימו כי פרוטוקול הדיון בהליך הפלילי יוגש כראיה בתיק וגם מסיבה זו לא ברורה הטענה.

51. התובע נשאל איך הרגיש בקשר למכות מבחינה פיזית והשיב:

"כאב לי מאד, זה היה כואב ובגלל שאני פחדתי שהם ירצחו אותי שתקתי, לא ניסיתי להגן על עצמי" (עמוד 9 לפרוטוקול).

אכן, כפי שטוען ב"כ הנתבע, התובע לא מסר בהודעתו על המכות בירידה מהרכב, רק בתוך הכפר. התובע הסביר שהסיבה לכך יכולה להיות הפחד ומצבו הנפשי הקשה באותו זמן. מאחר ויש עדויות לכך שהתובע הוכה בעת הירידה מהרכב, וכך אף נקבע בהכרעת הדין, אין חשיבות לעובדה שהתובע לא סיפר על מכות אלה באותו שלב.

התובע העיד כי עדיין פחד כאשר היה בתוך הרכב (עמוד 9 לפרוטוקול). כאשר הוא התבקש לספר איך הרגיש בתוך הרכב במהלך הנסיעה הוא השיב:

"פחד, נבהלתי" (עמוד 9 לפרוטוקול)

מעדות התובע עולה כי אחרי האירוע הוא פחד ללכת לבית הספר מחשש שמא יקרה לו אירוע דומה (עמוד 9 לפרוטוקול). הוא העיד כי אחרי האירוע המצב הנפשי שלו היה קשה מאוד, הוא לא יצא מהבית אפילו לא לשכונה והיה נשאר בבית כל הזמן (עמוד 10 לפרוטוקול).

52. אני דוחה את טענת הנתבע לפיה יש לייחס את פחדיו של התובע לחלק הראשון של האירוע. אין לטענה זו בסיס בחומר הראיות.

53. המונח "נוזק" מוגדר בסעיף 2 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש]. הגדרה זו היא רחבה, ומתייחסת ל:

”אבדן חיים, אבדן נכס, נוחות, רווחה גופנית או שם טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה.”

כפי שנפסק, גם שלילת נוחות גופנית, סבל נפשי ופחד, שאין להם ביטוי פיזי, ואינם מתלווים לנזק פיזי, עשויים להיות נזק שניתן לפצות עליו במסגרת עוולת הרשלנות (ע”א 243/83 עיריית ירושלים נ’ אלי גורדון, פ”ד לט(1), 113, 139-140). כפי שנפסק בפסק הדין בעניין גורדון:

”..כבודו של אדם, שמו הטוב, נוחותו ושלמות נפשו חשובים לחיי חברה תקינים וצריכים לקבל הגנה ראויה כמו כל אינטרס רכוש.”

הדברים נאמרו ביחס לעוולת הרשלנות, אולם נכונים גם ביחס לעוולת התקיפה.

54. הכאב שסבל התובע בעקבות המכות שספג, הפגיעה בכבודו, השפלתו, הגבלת חירותו, והמועקה הנפשית שבאה בעקבות כל אלה, מהווים נזק אשר בגינו זכאי התובע לפיצוי.

55. מספר פסקי דין התייחסו לגובה הפיצוי הראוי במקרים של נזק לא ממוני שאינו נלווה לנזק פיזי. בפסק דין אשר התייחס למקרה בו שוטרים תקפו אדם שלא כדין, באלימות פיזית ומילולית, ערכו לו חיפוש ועיכוב שלא כדין והביאו לכך שהוא נעצר ללא כל הצדקה למשך 48 שעות, חוייבו הנתבעים לשלם פיצוי בגין נזק לא ממוני בסכום של 40,000 ₪ (ע”א (ירושלים) 1311/00 ג’ודה נ’ אברהם, תק-מח 2000(4), 1326).

בת”א (ירושלים) 5297/93 בן חמו נ’ גוטקין, תק-של 197(1), 1040 נדון מקרה בו הנתבעים, שהיו שוטרים במועד האירוע, ביקשו מהתובע, אסיר משוחרר ומשוקם, להתלוות אליהם וכאשר ביקש מהם להזדהות, הם גררו אותו לסימטה ותקפו אותו וכן תקפו אותו לאחר מכן בתוך מטה המשטרה. נקבע כי הנתבעים ביצעו העוולות של תקיפה וכליאת שווא, שלילת חירותו של התובע, הפגיעה בגופו ורמיסת כבודו - אגב ניצול סמכותם כשוטרים שלא כדין. בפסק הדין חויבו הנתבעים לפצות את התובע בסכום של 15,000 ₪ נכון למועד פסק הדין. מהמסמכים שצירף ב”כ התובע עולה כי במסגרת דיון בערעור עלתה הצעת פשרה לפיה יוכפל הסכום.

56. ב”כ התובע טוען, ובצדק, כי ניתן ללמוד על הפיצוי הראוי במקרה זה מהוראות שנקבעו בחוקים שונים בדבר פיצויים ללא הוכחת נזק, כמו למשל סעיף 7א’ (ב) לחוק איסור לשון הרע, תשכ”ה-1965, סעיף 6 (ב) לחוק למניעת הטרדה מינית, התשנ”ח - 1998; סעיף 5 (ב) לחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה

למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000; ס' 10 לחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח - 1988. בחוקים אלה נקבע כי בית המשפט יכול לפסוק פיצוי ללא הוכחת נזק בסכום של עד 50,000 ₪. אכן סעיפים אלה כוללים הוראות יחודיות ומפורשות בעניינים ספציפיים, אך ניתן ללמוד מהם על סדר הגודל של הפיצוי הראוי.

פיצויים עונשיים

57. התובע תבע גם פיצויים עונשיים או מוגברים, בשל החומרה המיוחדת של מעשי הנתבע.

פיצויים עונשיים אינם נפסקים כדבר שבשגרה ועצם הטלת פיצויים עונשיים מעוררת שאלות. כבי' השופט א' ריבלין התייחס לאחרונה לטיבם של הפיצויים העונשיים ולשאלות המתעוררות:

"האופי הלא-תרופתי של הפיצויים העונשיים מהווה אתגר להבחנה המסורתית, החדה, בין המשפט האזרחי - המתמקד בפיצוי - לבין המשפט הפלילי - המתמקד בענישה. מקדמת דנא נתפס המשפט האזרחי כמבקש, בעיקרו, להסדיר יחסים בין פרטים, ובאספקלריה זו מסווגים הפיצויים העונשיים כאנומליה. ברוח זו, הובע לא אחת החשש, כי הכרה בסמכות לפסוק פיצויים עונשיים מחדירה לדין האזרחי פונקציה השמורה לדין הפלילי, תוך "התפשרות" על כללי הראיות, נטלי ההוכחה וסדרי הדין הנוהגים בהליכים מן הסוג האחרון. יתרה מכך, נטען כי פסיקת הפיצויים העונשיים מעמידה את המזיק בסיכון של "סנקציה כפולה", מקום בו הם באים בנוסף לענישה פלילית. ואף זאת נאמר, כי הפיצויים העונשיים מהווים "מתת-שמיים" לניזוק, שכן הם באים להוסיף על הפיצוי התרופתי שניתן לו בגין נזקיו. ובהמשך לקו טיעון זה ניתן לגרוס, כי גם אם מוצדק לקנוס את המזיק, עדיין אין עולה מכך שראוי כי הניזוק - ולא המדינה - ישלשל לכיסו את הסכום...". (ע"א 140/00 עזבון המנוח מיכאל אטינגר ז"ל ואח' נ' החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ ואח', פ"ד נח(4), 486, עמ' 562-563, להלן: "פס"ד אטינגר").

עם זאת מציין כבי' השופט ריבלין בהמשך הדברים גם את החשיבות שיש בפסיקת פיצויים עונשיים במקרים המתאימים:

"אלא שאל מול כל אלה עומדים נימוקים בעלי-משקל לטובת הכרה בסמכות לפסוק פיצויים עונשיים, וזאת באותם מקרים אשר בהם התנהגות המזיק היא חמורה במיוחד או שיש עמה פגיעה קשה בזכויות חוקתיות. במישור העיוני נטען, כי ההבחנה בין המשפט האזרחי לבין המשפט הפלילי אינה כה חדה, וכי שני ענפים אלה שולחים "זרועות" זה לזה ונוגסים זה בזה, ואף ניתן להבחין ב"שטח מפורז" של "משפט אזרחי-עונשי" (ראו, למשל, רע"פ 2976/01 בתיה אסף נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 418; ק' מן, "סנקציות אזרחיות-עונשיות" עיוני משפט טז 243 (תשנ"א)). במישור המעשי, הודגש הערך המוסף הטמון בפסיקת הפיצויים העונשיים, בעיקר באפקט ההרתעה והחינוך כנגד מעשים הראויים לגינוי, ובחיזוק ההגנה לזכויות הראויות לכך... (שם, 563 0 564).

לאחר פסק הדין בעניין אטינגר, ציין כב' השופט א' רובינשטיין בעניין אחר כי פיצויים עונשיים יפסקו במקרים שבהם התנהגות המזיק הייתה מקוממת ומסלידה במיוחד, ובפרט במקרים כאלה שיש עמם מעין כוונה (ר' ע"א 9656/03 עזבון המנוחה ברטה מרציאנו ז"ל ואח' נ' ד"ר זינגר יהורם ואח', תק-על 2005(2), 125, 135).

כב' השופט ס' גובראן ציין אף הוא כי פסיקת פיצויים עונשיים תיעשה מקום שבו מדובר בהתנהגות מגונה ומקוממת (ע"א 8382/04 הסתדרות מדיצינית הדסה ואח' נ' רויטל מזרחי, תק-על 2006(1), 1489, 1496). בפסק דין אחר נקבע על ידי בית המשפט המחוזי בירושלים (כב' השופט מ' גל) כי כאשר מדובר בפעולה מקוממת במיוחד והמזיק גיבש יסוד נפשי בדרגה גבוהה של זדון, כוונה או אדישות, מוצדקת פסיקת פיצוי שמטרתו ריסון מוגבר של המזיק (ת"א (ירושלים) 1549/96 יצחק לוי נ' הסתדרות מדיצינית הדסה תק-מח 198(1), 1922, 1927).

לאחר שניתן פסק הדין בעניין אטינגר, הוגשה הצעת חוק לפיה ניתן יהיה לפסוק פיצויים עונשיים כאשר "העוולה נעשתה בזדון, כשעיקר כוונתו של הנתבע הייתה הפגיעה בתובע." לפי הצעת החוק, סכום הפיצויים במקרה זה לא יעלה על 100,000 ₪ (הצעת חוק לתיקון פקודת הנזיקין (תיקון מס' 10) (פיצויים שאינם תלויים בנזק), התשס"ה – 2004, ה"ח הכנסת 59).

58. בהתחשב בכך שעזר הועמד לדין פלילי ולאור המחלוקת בעניין חיוב בפיצויים עונשיים, לא אפסוק פיצויים עונשיים מעבר לפיצוי הלא ממוני. יחד עם זאת אקח

בחשבון את נסיבות המקרה ואת אופי ההתנהגות של עזר בעת פסיקת הפיצוי הלא ממוני.

לאור נסיבות המקרה ולאור הפגיעה בתובע, ובשים לב להתנהגות המכוונת של עזר, אני פוסקת לתובע פיצוי בסכום של 40,000 ₪. הסכום נכון ליום פסק הדין ואין להוסיף לו הפרשי הצמדה וריבית.

שלא כטענת הנתבע, אין מדובר במעשה של מה בכך ואין מדובר גם ב"בעיטה מיותרת", כפי שהוא טוען. כפי שנכתב בפסק הדין שניתן בערעור על הכרעת הדין (ע"פ (ת"א) 71013/99 :

"עדיין, כיוון שמדובר בשלב שבו המתלונן נתון היה לחלוטין בידיהם של שני המשיבים, וכאשר הורדתו היתה בסמוך למחנה צבאי (על מנת שיועבר לתחנת משטרה) ובסמוך לאנשים נוספים, לא היה מקום לתת מוצא לרגשות החרדה הנ"ל באלימות כלפי המתלונן. חוסנה של חברה נבחן דווקא ברגעים מעין אלה. הימנעות מהרשעה במקרה זה משמעותה כי לא היה פגם מוסרי בהתנהגותו של עזר, בנקודת זמן זו, ואמירה זו אין אנו מוכנים לומר."

דברים אלה יש גם כדי לענות לטענת הנתבע לפיה ניהול ההליך אינו עולה בקנה אחד עם אמת מידה של צדק וכי ראוי היה למחוק את התביעה על הסף.

59. בנוסף לסכום שנפסק ישלם עזר לתובע שכ"ט עו"ד בשיעור של 20% וכן מע"מ. כמו כן יישא עזר בהוצאות המשפט בהן נשא התובע.

1. התביעה בת"א 10152/04

60. התביעה של עזר, כפי שנטען בסיכומיו, הנה בגין נזקיו של עזר אשר נגרמו כתוצאה מ"נסיון הלינץ בו" (כך מתאר ב"כ הנתבע לאורך הדרך את אירוע ידוי האבנים אליו התייחסתי לעיל).

עזר מייחס לתובע אחריות אישית (נסיון רצח, תקיפה ורשלנות) בגין מעשיו הוא וכן הוא מייחס לו אחריות בגין מעשי שאר הקבוצה של מידי האבנים.

61. מאחר ודחיתי את הטענה כי צפדי השתתף בידוי האבנים, לאור קביעתי לפיה אין "אחריות קיבוצית" ומשקבעתי כי לא מוטלת על צפדי אחריות בגין האירוע, דין התביעה בת"א 10152/04 להדחות.

62. אין גם בסיס לטענה עזר בתביעתו בעניין נזק ראייתי אשר צפדי גרם לו.

ככל שטענה זו מתייחסת לכך שהתובע שיקר בביהמ"ש שלפלילים, הרי בהכרעת הדין נתנה כב' השופטת דה- ליאו לוי אמון בעדות התובע והיא אף התייחסה מפורשות למהימנות התובע, על רקע עדותו בעניין הבאת הספרים לביהמ"ש, אשר בעניינה התגלה דבר שקר בדבריו (עמוד 30 לפסק הדין).

ככל שהטענה מתייחסת לכך שהתובע לא מסר לפרקליטות ולמשטרה את שמות המשתתפים בידוי האבנים, טענה זו לא ברורה על רקע העובדה שעזר ורן כלל לא הגישו תלונה למשטרה בגין האירוע ולא גרמו לכך שתפתח חקירה בגינו.

עזר אף לא הראה כיצד פעל במשך כל השנים על מנת ולנסות לברר מי היו המשתתפים בידוי האבנים.

63. למעלה מהצורך אוסיף כי אין בפני כל עדות על נזק כלשהו שנגרם לעזר בעקבות

האירוע.

כפי שטוען ב"כ צפדי, ובצדק, אין אמנם צורך להוכיח נזק ממון, אולם יש להוכיח נזק. כך למשל מי שטוען כי נקלע למצוקה, בהלה והשפלה, צריך להעיד כי אכן נקלע למצבים אלה, אלא שעזר, בעדותו, כלל לא העיד על נזקים שנגרמו לו בעקבות האירוע.

בא כוחו של עזר ניסה, במהלך החקירה הנגדית, לדובב את עזר ביחס לנזקים שנגרמו לו באירוע, אך עזר לא העיד על נזקים כאלה (עמוד 45 לפרוטוקול).

בתשובה לשאלה: "איך הרגשת כשזרקו עליך הרבה אבנים" השיב עזר:

"אדם חף מפשע שיוצא לעבודה והרכב שלו נרגם על ידי הרבה אבנים יודע שרוצים להרוג אותו. יידוי אבנים וניסיון לתקוף את הרכב זה לא מה שעושים כשרוצים להזמין אותך לכוס קפה. תלמידה ראשונה שקברתי נהרגה בכפר ביתא" (עמוד 46 לפרוטוקול).

כאשר נשאל האם משהו בדק אותו לאחר האירוע השיב:

"אף אחד לא התעניין במשטרה במצב הנפשי שלי אפילו לא שאלו על מצב בריאותי, למרות שלא נפגעת, אבל לא שאלו אותי, גם לא התעניינו בפרטים של מידי האבנים" (עמוד 45 לפרוטוקול).

64. אני דוחה, אפוא, את תביעתו של עזר.

עזר ישלם לצפדי שכ"ט עו"ד והוצאות משפט בגין תביעה זו שנדחתה בסכום כולל של 5,000 ₪ (כולל מע"מ) בנוסף להוצאות המשפט שנפסקו בת"א 8090/01.

65. אני מתנצלת בפני הצדדים על העיכוב במתן פסק הדין.

ניתן היום ב' בתמוז, תשס"ו (28 ביוני 2006) בהעדר הצדדים.
המזכירות תשלח את פסק הדין לב"כ הצדדים.

עירית כהן, שופטת